

**CURTEA
DE APEL CHIȘINĂU**

mun. Chișinău, str. Teilor 4, MD - 2043

www.instante.justice.md

Tel. (022) 409-209, e-mail: cac@justice.md

No 4-35/18-865 din 18.04.2024

**CHISINAU
COURT OF APPEAL**

4 Teilor str. Chișinău, 2043

www.instante.justice.md

Tel. (022) 409-209, e-mail: cac@justice.md

Dosarul Nr.21r-1777/22

Curtea Constituțională a RM
str. Al. Lăpușneanu, nr. 28,
mun. Chișinău

Curtea de Apel Chișinău, Vă expediază copia încheierii din 20.11.2023 prin care a fost admisă cererea avocatului Gîlca Ilie în interesele inculpatei Putinica Ilona privind sesizarea Curții Constituționale cu privire la ridicarea excepției de neconstituționalitate și sesizarea depusă de avocatul Gîlca Ilie cu anexele ce însoțesc actul.

Anexe:

- Copia încheierii sus-menționate pe 4 pagini;
- Cererea privind ridicarea excepției de neconstituționalitate din data de 03.04.2023, pe 3 pagini;
- sesizarea din 03.04.2023 pe 10 pagini cu anexele: Raportul Special - Respectarea Drepturilor Condamnaților La Detenție Pe Viață, din data de 13.02.2023 pe 25 pagini.

Judecătorul

Curții de Apel Chișinău

Gîrbu Silvia

12:50
CURTEA CONSTITUȚIONALĂ
A REPUBLICII MOLDOVA
Intrare Nr. 899
15 " 04 / 2024

Sesizare privind excepția de neconstituționalitate

A. Autorul excepției de neconstituționalitate:

Avocat Gilca Ilie, BAA „Protect Lex”, c

B. Informații pertinente despre cazul dedus judecării instanței de drept comun:

Prin sentința Judecătoriei Orhei (sediul Central) din 22 martie 2018, Putinica Ilona a fost recunoscută vinovată și condamnată în baza art. 217¹ alin. (3) lit. c) și f) Cod penal, la 4 (patru) ani, cu privarea de dreptul de a ocupa funcții și de a exercita activitate legată de gestionarea substanțelor narcotice, etnobotanice și psihotrope pe termen de 5 (cinci) ani. În temeiul art. 85 Cod penal, prin cumul de sentințe, inculpatei Putinica Ilona, la pedeapsa aplicată prin prezenta sentință, i s-a adăugat parțial pedeapsa neexecutată sub formă de 4 (patru) ani 10 (zece) luni închisoare, stabilită prin sentința Judecătoriei Orhei din 29 aprilie 2013, în baza art. 217¹ alin. (3) lit. f) Cod penal, fiindu-i stabilită pedeapsa definitivă sub formă de închisoare pe termen de 6 (șase) ani, cu executarea acesteia în penitenciar de tip semiînchis pentru femei, cu privarea de dreptul de a ocupa funcții și de a exercita activitate legată de gestionarea substanțelor narcotice, etnobotanice și psihotrope pe termen de cinci ani.

Prin decizia irevocabilă a Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 15 decembrie 2021, apelul avocatului în numele Ilonci Putinica, a fost respins ca nefondat.

Începutul termenului executării pedepsei este 27 aprilie 2018, expirarea termenului de pedeapsă este 05 ianuarie 2024 (prin încheierea irevocabilă a judecătoriei Hîncești, sediul Central din 16 aprilie 2021, pentru condiții inumane de detenție, termenul de pedeapsă a fost redus cu 112 zile.)

La data de 29 iulie 2022, avocatul Gilca Ilie a depus în adresa comisiei speciale a penitenciarului nr.7 Rusca, cerere prin care a solicitat examinarea candidaturii condamnatei Putinica Ilona în cadrul comisiei speciale, cu înaintarea demersului respectiv în judecătoria Hîncești, sediul Central privind aplicarea față de condamnată a prevederilor Legii nr.243 din 24 decembrie 2021 privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova, care a intrat în vigoare la data de 31 decembrie 2021, fiind publicată în Monitorul Oficial nr.325-333.

La data de 30 august 2022, a fost întrunită comisia specială a penitenciarului nr. 7 Rusca care a decis de a nu înainta în Judecătoria Hîncești, sediul Central demers cu

privire la aplicarea actului de amnistie în privința condamnatei Putinica Iona, deoarece **prezintă un risc de recidivă ridicat.**

Avocatul Gilca Ilie a depus în instanța de judecată cerere privind aplicarea actului de amnistie în privința condamnatei Putinica Iona, criticând riscul de recidivă stabilit de psihologul penitenciarului nr. 7 Rusca în privința condamnatei Putinica Iona și susținând, că acesta întrunește condițiile legale de aplicare a amnistiei.

Prin încheierea judecătoreii Hîncești, sediul Central din 28 septembrie 2022, cererea avocatului a fost admisă, fiind aplicat actul de amnistie față de condamnată Putinica Iona și redus termenul de pedeapsă cu o treime cu eliberarea din penitenciar a condamnatei ca efect al reducerii pedepsei, încheierea fiind executorie imediat. În motivarea încheierii, instanța de judecată a constatat, că administrația penitenciarului eronat i-a stabilit risc de recidivă ridicat condamnatei, din motiv că materialele dosarului denotă faptul că condamnată prezintă risc de recidivă mediu. **La data pronunțării încheierii primei instanțe, partea neexecutată a pedepsei stabilite condamnatei Putinica Iona constituia 1 an și 3 luni.**

Încheierea primei instanțe a fost atacată de procuror și administrația penitenciarului nr. 7 Rusca. Ambele părți critică soluția primei instanțe, prin prisma faptului, că instanța de judecată contrar prevederilor art.1 alin. (1) al Legii nr.243 din 24 decembrie 2021 privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova a aplicat actul de amnistie față de condamnată Putinica Iona, deoarece condamnatei i-a fost stabilit riscul ridicat de recidivă.

La moment cauza se află în procedura Colegiului Penal al Curții de Apel Chișinău în vederea examinării recursurilor înaintate, instanță în fața căreia se ridică prezenta excepție de neconstituționalitate.

C. Obiectul sesizării:

Exercitarea controlului de constituționalitate a sintagmelor "... care sunt evaluate psihologic ca prezentând risc de recidivă mediu sau redus" din art.1 alin. (1), fraza "Comisiile speciale se instituie prin ordinul ministrului justiției și activează în baza unui regulament-cadru aprobat prin ordinul ministrului justiției" din art.1 alin. (2) și art.13 cu dispoziția "Ministerul Justiției, în termen de 15 zile de la data intrării în vigoare a prezentei legi, va aproba Regulamentul-cadru de activitate a comisiilor speciale privind aplicarea amnistiei în privința persoanelor condamnate" al Legii nr.243 din 24 decembrie 2021 privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova, prin prisma corespunderii cu art.1 (3), 20, 22, 23, 26 din Constituție.

Notă: Aceste prevederi legale au fost aplicate de prima instanță la soluționarea cauzei lui Putinica Iona privind aplicarea actului de amnistie, sunt indicate expres în textul încheierii din 28 septembrie 2022. Tot aceste prevederi legale sunt invocate în recursurile de pe rol și urmează în mod incontestabil să fie aplicate de instanța de recurs la examinarea cauzei pendente la Curtea de Apel Chișinău. Or, motivul contestării soluției instanței de

fond este anume faptul, că condamnată Putinica Ilona ar fi fost evaluată cu risc de recidivă ridicat.

D. Argumentarea incidenței drepturilor din Constituție:

Constituția Republicii Moldova

Articolul 1. Statul Republica Moldova „[...] (3) Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate.

Articolul 20. Accesul liber la justiție „(1) Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime. (2) Nici o lege nu poate îngreuna accesul la justiție.”

Articolul 22. Neretroactivitatea legii “(1) Nimeni nu va fi condamnat pentru acțiuni sau omisiuni care, în momentul comiterii, nu constituiau un act delictuos. De asemenea, nu se va aplica nici o pedeapsă mai aspră decât cea care era aplicabilă în momentul comiterii actului delictuos.”

Articolul 23. Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle „(1) Fiecare om are dreptul să i se recunoască personalitatea juridică. Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative.”

Articolul 26. Dreptul la apărare “(1,2) Dreptul la apărare este garantat. Fiecare om are dreptul să reacționeze independent, prin mijloace legitime, la încălcarea drepturilor și libertăților sale.”

Articolul 66. Atribuțiile de bază a Parlamentului, pct. a) și p) ” Parlamentul are următoarele atribuții de bază: adoptă legi, hotărâri și moțiuni; adoptă acte privind amnistia. ”

Articolul 72. Categoriile de legi “(3) pct. n) și o) Prin lege organică se reglementează: infracțiunile, pedepsele și regimul executării acestora; acordarea amnistiei și grațierii.”

Codul penal al Republicii Moldova

Art. 107 alin. (1) ” Amnistia este actul ce are ca efect înlăturarea răspunderii penale sau a pedepsei fie reducerea pedepsei aplicate sau comutarea ei. ”

Legea nr.243 din 24 decembrie 2021 privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova, care a intrat în vigoare la data de 31 decembrie 2021, fiind publicată în Monitorul Oficial nr.325-333

10

Art. 1 alin. (1-3, 6) ” prezenta lege se aplică condiționat și exclusiv persoanelor condamnate, care sunt caracterizate pozitiv pe parcursul executării pedepsei și sunt evaluate psihologic ca prezentând risc de recidivă mediu sau redus, dacă persoanele respective cad sub incidența prevederilor art. 2-5, 7, 8. Aplicarea amnistiei față de persoanele condamnate se decide de comisiile speciale privind aplicarea amnistiei în privința persoanelor condamnate (în continuare – comisii speciale), instituite, în acest sens, în cadrul fiecărei instituții care pune în executare pedeapsa, din reprezentanți ai Administrației Naționale a Penitenciarelor și ai Inspectoratului Național de Probațiune. Comisiile speciale se instituie prin ordinul ministrului justiției și activează în baza unui regulament-cadru aprobat prin ordinul ministrului justiției. În temeiul deciziilor comisiei speciale, instituția care pune în executare pedeapsa inițiază demersurile către instanțele de judecată competente privind aplicarea prevederilor prezentei legi. Persoana condamnată poate înainta personal sau prin intermediul unui avocat un demers către instanța de judecată privind examinarea posibilității aplicării amnistiei doar dacă a fost refuzată de comisia specială. ”

Art. 7 alin. (1) lit. c) ” persoanei condamnate la pedeapsa cu închisoare, la data intrării în vigoare a prezentei legi, căreia nu i se pot aplica prevederile art. 4-6 i se reduce termenul de pedeapsă după cum urmează: cu o cincime, dacă este condamnată pe un termen mai mare de 10 ani. ”

Art. 13 ” Ministerul Justiției, în termen de 15 zile de la data intrării în vigoare a prezentei legi, va aproba Regulamentul-cadru de activitate a comisiilor speciale privind aplicarea amnistiei în privința persoanelor condamnate. ”

Metodologia privind evaluarea riscului de recidivă, care este Anexa 6 la Regulamentul-cadru de activitate a comisiilor speciale privind aplicarea amnistiei în privința persoanelor condamnate aprobat prin ordinul Ministrului Justiției nr. O MJ44/2022 din 18.02.2022

Risc de recidivă – **probabilitatea** calculată de apariție a unui eveniment/incident/comportament repetitiv sau recădere a unui comportament infracțional;

Risc ridicat de recidivă – predominarea factorilor criminogeni ce condiționează o recădere infracțională;

Risc mediu de recidivă – prezența redusă a factorilor criminogeni ce condiționează săvârșirea unei noi infracțiuni, **dar prematură** pentru diminuarea comportamentelor negative viitoare;

Risc redus de recidivă – prezența redusă sau lipsa factorilor criminogeni ce condiționează săvârșirea unei noi infracțiuni și duc la încetarea comportamentelor negative viitoare;

Capitolul IV, pct.11 ” La necesitate, **comisia specială poate** solicita reevaluarea condamnatului cu indicarea obiectivelor constatate în procesul de evaluare”

11

Consider că normele contestate din Legea nr.243 din 24 decembrie 2021 privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova, sunt contrare art.1, 20, 22, 23, 26 din Constituție, deoarece aceste norme nu sunt clare și previzibile, încalcă principiul legalității și principiul inadmisibilității aplicării extensive a legii penale, în detrimentul persoanei, încalcă dreptul la apărare a persoanei condamnate în privința căreia urmează a fi aplicat actul de amnistie. Aceste prevederi legale contravin și art.66 și 72 din Constituție, deoarece Parlamentul a delegat în mod neconstituțional atribuțiile sale de a legifera în domeniul politicii penale și amnistierii Ministrului Justiției.

E. Argumentarea încălcării prevederilor contestate din Legea nr.243 din 24 decembrie 2021 privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova a drepturilor garantate de art. art.1 (3), 20, 22 23, 26 din Constituție:

Din start, urmează de menționat, că potrivit art.72 alin. (3) lit.o) din Constituție, Parlamentul prin lege organică reglementează acordarea amnistiei, deci Constituția nu garantează dreptul persoanei la amnistie, dar stabilește dreptul Parlamentului de a acorda, prin lege organică, amnistia, ca măsură excepțională, determinată de rațiuni de politică penală. Astfel, Parlamentul are o marjă largă de discreție pentru a determina subiectele care pot beneficia de amnistie. În decizia Curții Constituționale nr.100 din 17 octombrie 2017, Curtea a reținut: "...instituirea unor condiții și criterii de acordare a amnistiei nu poate fi catalogată ca fiind îngrădire a accesului la justiție, garantat de art.20 din Constituție".

Însă, urmează de menționat, că acele condiții și criterii de acordare a amnistiei trebuie să fie previzibile, clare, precise, care să nu poată fi interpretate extensiv defavorabil față de persoanele condamnate în privința cărora urmează a fi aplicat actul de amnistie. Aceste condiții și criterii trebuie să corespundă exigențelor de previzibilitate a legii.

Conform pct.40-46 din Hotărîrea Curții Constituționale nr.2 din 30 ianuarie 2018, " Curtea subliniază că dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle sale, consacrat în articolul 23 alin. (2) din Constituție, implică adoptarea de către legiuitor a unor legi accesibile, previzibile și clare. 41. În Hotărîrea nr. 26 din 23 noiembrie 2010, Curtea a reținut că: „Pentru a corespunde celor trei criterii de calitate – accesibilitate, previzibilitate și claritate – norma de drept trebuie să fie formulată cu suficientă precizie, astfel încât să permită persoanei să decidă asupra conduitei sale și să prevadă, în mod rezonabil, în funcție de circumstanțele cauzei, consecințele acestei conduite. În caz contrar, cu toate că legea conține o normă de drept care aparent descrie conduita persoanei în situația dată, persoana poate pretinde că nu-și cunoaște drepturile și obligațiile. Într-o astfel de interpretare, norma ce nu corespunde criteriilor clarității este contrară art. 23 din Constituție [...]” 42. Curtea Europeană în jurisprudența sa a subliniat importanța asigurării accesibilității și previzibilității legii, instituind o serie de repere, pe care legiuitorul trebuie

12

să le aibă în vedere pentru respectarea acestor exigențe. 43. Astfel, Curtea Europeană a menționat că nu poate fi considerată „lege” decât o normă enunțată cu suficientă precizie, pentru a permite individului să-și corecteze conduita. În special, o normă este previzibilă atunci când oferă o anumită garanție contra atingerilor arbitrare ale puterii publice (cauza Amann vs. Elveția, hotărârea din 16 februarie 2000, §56). Testul preciziei legii impune ca legea, în situațiile în care oferă o anumită marjă de discreție, să indice cu suficientă claritate limitele acesteia (cauza Silver și alții v. Regatul Unit, hotărârea din 25 martie 1983, §80). 44. În acest sens, în Hotărârea nr. 26 din 27 septembrie 2016, Curtea a reținut că la elaborarea unui act normativ legiuitorul trebuie să respecte normele de tehnică legislativă pentru ca acesta să corespundă exigențelor de calitate. De asemenea, textul legislativ trebuie să corespundă principiului unității materiei legislative sau corelației între textele regulatorii, pentru ca persoanele să-și poată adapta comportamentul la reglementările existente, ce exclud interpretările contradictorii sau concurența între normele de drept aplicabile. 45. Astfel, Curtea subliniază că legea trebuie să reglementeze în mod unitar, să asigure o legătură logico-juridică între dispozițiile pe care le conține și să evite paralelismele legislative, ce generează incertitudine și insecuritate juridică. 46. Prin urmare, Curtea reține că previzibilitatea și claritatea constituie elemente sine qua non ale constituționalității unei norme, care în activitatea de legiferare acestea nicidecum nu pot fi omise.”

În Hotărârea nr. 21 din 22.07.2016 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 125 lit. b) din Codul penal, a articolelor 7 alin. (7), 39 pct. 5), 313 alin. (6) din Codul de procedură penală și a unor prevederi din articolele 2 lit. d) și 16 lit. c) din Legea cu privire la Curtea Supremă de Justiție, Curtea Constituțională a stabilit :

” 52. Curtea reține că unul dintre elementele fundamentale ale preeminenței dreptului și ale statului de drept îl constituie principiul legalității. Preeminența dreptului se asigură prin întreg sistemul de drept, inclusiv prin **normele penale, acestea caracterizându-se prin anumite trăsături proprii, distinctive în raport cu alte categorii de norme, ce se diferențiază între ele prin caracterul și structura lor, prin sfera de incidență.**

53. În jurisprudența sa Curtea a reținut că „**preeminența dreptului în materie penală exprimă printre altele asigurarea legalității infracțiunilor și pedepselor; inadmisibilitatea aplicării extensive a legii penale, în detrimentul persoanei, în special, prin analogie**”.

54. Curtea menționează că incriminarea faptelor în legile penale, stabilirea pedepsei pentru ele, precum și alte reglementări, se întemeiază pe rațiuni de politică penală. Astfel, **legea penală constituie un ansamblu de reguli juridice, formulate într-o manieră clară, concisă și precisă.**

55. Or, **calitatea legii penale constituie o condiție vitală pentru menținerea securității raporturilor juridice și ordonarea eficientă a relațiilor sociale.**”

Astfel, în prezenta excepție de neconstituționalitate vom invoca mai multe aspecte ce țin de contravenirea normelor contestate cu drepturile garantate de Constituție:

În primul rând.

13

Normele contestate nu corespund criteriilor de calitate a legii, sub aspectul, că Parlamentul în mod neconstituțional a delegat atribuția sa de a legifera în domeniul amnistiei Ministrului Justiției, care este un organ central al puterii executive și nu are atribuții de a legifera în domeniul materiei penale.

Or, atât conform prevederilor art.1 alin. (2) și art.13 al Legea nr.243 din 24 decembrie 2021 privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova, s-a delegat Ministerului Justiției, crearea comisiilor speciale din cadrul penitenciarelor și aprobarea Regulamentului cadru.

Din conținutul ordinului Ministrului Justiției, prin care s-a aprobat Regulamentul cadru, în afară de norme de procedură se regăsește și anexa nr.6, prin care de către același Ministru al Justiției, unipersonal s-a aprobat metodologia evaluării riscului de recidivă, conform căreia Ministrul Justiției de fapt a efectuat activitate de legiferare în domeniul amnistiei, stabilind norme penale, care nu se regăsesc nici într-o lege penală, și anume: **noțiunea riscului de recidivă, risc de recidivă ridicat, mediu și scăzut, factori criminogeni, factori statici, factori dinamici, factori situaționali, factori protectivi**, noțiuni care sunt determinante și importante în procesul de aplicare a amnistiei, ceea ce contravine direct prevederilor art.66 și 72 din Constituție, care prevede atribuția exclusivă a Parlamentului în domeniul politicii penale și a legiferării în domeniul amnistiei.

La acest capitol, este necesar să menționez, că Curtea Constituțională a reținut prin Hotărârea din 13 octombrie 2015 că, potrivit articolului 72 din Constituție, stabilirea infracțiunilor, reglementarea pedepselor și regimul executării acestora **ține de competența Parlamentului**. În aceeași Hotărâre Înalțul For Constituțional a stabilit :

"43. În jurisprudența sa, Curtea a menționat că **hotărârile Guvernului sunt subsecvente legilor adoptate de Parlament**. Guvernul, ca organ executiv suprem, în exercitarea atribuțiilor constituționale și a celor ce decurg din Legea cu privire la Guvern, organizează executarea legilor, scop în care emite hotărâri pentru a preciza o lege, a o face cât mai clară și a o aplica cât mai corect (a se vedea HCC nr. 18 din 6 octombrie 2005).

44. În contextul celor menționate, **Curtea retine că prin legea penală legiuitorul poate abilita executivul cu reglementarea unor aspecte normative care interferează cu norma penală primară.**"

Astfel, în jurisprudența sa, Curtea a reținut, că legiuitorul poate abilita executivul cu reglementarea unor aspecte normative care interferează cu norma penală, însă în cazul dat, Parlamentul contrar prevederilor constituționale, a abilitat un organ al executivului să legifereze în domeniul penal, ceea ce contravine prevederilor constituționale și încalcă principiul calității legii penale.

În cazul respectiv, situația este diametral opusă celei examinate de Curtea Constituțională: **Guvernul nu a fost abilitat de Parlament, iar ultimul, reiesind din principiul separației puterilor (art.6 din Constituție) putea să abiliteze cu dreptul de a legifera doar Guvernul – ca una din cele 3 puteri, și nu un Minister, și anume Ministerul Justiției.**

În al doilea rând.

Condiția de a fi evaluat cu risc de recidivă redus sau mediu pentru a beneficia de actul de amnistie, este una imprecisă, neclară, care oferă un câmp foarte mare pentru abuzuri în privința condamnaților și care în mod evident încalcă dreptul condamnatului la apărare și garanția de a-și cunoaște drepturile.

Așadar, după cum am menționat mai sus, legea privind amnistia nu stabilește în general noțiunea de risc de recidivă și nici într-o altă lege penală nu găsim așa noțiune de risc de recidivă.

Noțiunea de recidivă este stipulată în Codul penal și constituie un fapt consumat de comiterea a unei infracțiuni de către o persoană care anterior a executat pedeapsa cu închisoarea pentru o altă infracțiune.

Noțiunea de risc de recidivă o găsim în Regulamentul cadru la anexa nr.6 aprobat de Ministrul Justiției unipersonal și la acest capitol m-am expus anterior.

Însă, urmează să pornim de la însăși noțiunea de risc de recidivă ce o regăsim în metodologia privind evaluarea riscului de recidivă, și anume - este probabilitatea calculată de apariție a unui eveniment/incident/comportament repetitiv sau recădere a unui comportament infracțional.

Conform dicționarului explicativ al limbii române **probabilitate** înseamnă caracterul sau însușirea a ceea ce este probabil; fapt, întâmplare probabilă, posibilă.

Din această definiție, rezultă, că din start orice evaluare psihologică care poate fi efectuată în privința condamnatului, care cade sub incidența actului de amnistie, va fi nesigură, incertă, imprevizibilă. Nimeni, nici măcar psihologul nu poate garanta, că un condamnat sau altul după eliberare va săvârși sau nu o altă infracțiune. Această condiție la aplicarea actului de amnistie încalcă principiul prezumției nevinovăției, deoarece condamnatul care va fi evaluat cu risc ridicat, practic este catalogat ca recidivist periculos, ceea ce este inadmisibil.

De asemenea, modalitatea de evaluare a riscului de recidivă este una imprevizibilă, condamnatului nu i s-a oferit dreptul de a contesta calificativul stabilit de psihologul penitenciarului, condamnatul a fost lipsit de dreptul de a fi evaluat de un expert psiholog independent, care nu face parte din cadrul administrației penitenciarului, or după cum am menționat mai sus, condamnații "incomози" pot fi supuși unor abuzuri din partea autorității publice, fiind evaluați cronat cu risc de recidivă ridicat.

Legea nu prevede un mecanism clar, care ar garanta dreptul condamnatului la apărare, și anume dreptul condamnatului de a contesta evaluarea psihologică din cadrul penitenciarului, ceea ce este inadmisibil. Psihologii penitenciarelor întocmesc fișele de evaluare a condamnaților, fără nici o argumentare, indică abuziv mai mulți factori criminogeni, care nu sunt confirmați prin nimic, doar vorbe goale, psihologii penitenciarelor nu poartă nici o răspundere pentru fișele de evaluare întocmite, or conform legislației în vigoare activitatea de evaluare psihologică, este un domeniu aparte a expertizei judiciare, iar experții care întocmesc rapoarte de expertiză psihologică, sunt inițial preveniți de răspunderea care o poartă în temeiul art.311-312 Cod penal, pentru a putea întocmi evaluări psihologice persoanele abilitate trebuie să fie înscrise în Registrul

de stat al experților judiciari, adică sunt persoane abilitate. Însă, în cazul psihologilor din cadrul penitenciarelor, condamnații nu cunosc în general pregătirea acestor psihologi, condamnații sunt în imposibilitate de a recuza acești psihologi, condamnații sunt în imposibilitate de a contesta fișele de evaluare pe care le prezintă psihologii penitenciarelor, ceea ce contravine dreptului garanata la art.20 și 23 din Constituție. Vă dau niște exemple evidente de abuzuri, în fișele de evaluare se indică la general în calitate de factori criminogeni – condamnatul este impulsiv, condamnatul are comportament antisocial, condamnatul nu are ocupație, fără a argumenta absolut aceste concluzii, apare întrebarea cum poți să te aperi împotriva acestor abuzuri, nicicum.

În Hotărârea din 15 mai 2015 cu privire la controlul constituționalității Legii nr. 261 din 1 noiembrie 2013 cu privire la Colegiul Medicilor din Republica Moldova, Curtea Constituțională a statuat : "109. Curtea reține că, prin reglementările de tehnică legislativă, legiuitorul a impus o serie de criterii obligatorii pentru adoptarea oricărui act normativ, a căror respectare este necesară pentru a asigura sistematizarea, unificarea și coordonarea legislației, precum și conținutul și forma juridică adecvată ale fiecărui act normativ. Astfel, respectarea acestor norme concurează la asigurarea unei legislații care respectă principiul securității raporturilor juridice, având claritatea și previzibilitatea necesară. 110. Curtea subliniază că după conținut **articolele care reglementează răspunderea disciplinară a medicilor nu corespund exigențelor de claritate, accesibilitate și previzibilitate, fapt contrar articolului 23 din Constituție.** 111. În baza celor expuse, Curtea conchide că **deficiențele constatate afectează articolele 23 și 107 din Constituție și aduce atingere funcționalității legii integral.**

În raportul special al Avocatului Poporului cu privire la respectarea drepturilor condamnaților la detenție pe viață, Ombudsmanul a indicat: „O altă problemă identificată de reprezentanții Oficiului Avocatului Poporului în cadrul vizitei din 08 decembrie 2022 **o constituie lipsa unor criterii clar definite care ar permite constatarea comportamentului pozitiv pe parcursul executării pedepsei penale, cât și al constatării existenței riscului de recidivă mediu sau redus.** Aceste criterii nu sunt și nici nu pot fi stipulate în Legea nr. 243/2021 privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova. La fel, Avocatul Poporului nu a identificat o claritate în acest sens nici în Ordinul ministrului justiției nr.44/2022 cu privire la aprobarea Regulamentului-cadru de activitate a comisiilor speciale privind aplicarea amnistiei în privința persoanelor condamnate. Astfel, Ombudsmanul înțelege și dificultățile cu care se confruntă reprezentanții Comisiilor Speciale la examinarea cererilor/dosarelor condamnaților la detenție pe viață de aplicare a amnistiei în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova. **Ombudsmanul este de părere că, în vederea neadmiterii interpretării echivoce, actele normative relevante care reglementează posibilitatea aplicării amnistiei față de deținuții condamnați la detențiune pe viață trebuie să prevadă expres criteriile clare în baza cărora se va determina caracterul pozitiv și riscul de recidivă mediu sau scăzut,** cum ar fi numărul de stimulări pe perioada detenției, numărul sancțiunilor disciplinare, numărul de participări în activitățile educative în cadrul penitenciarului,

16

caracteristica din partea membrilor de familie, cunoscuți, rude și prieteni, numărul condamnărilor, situația familială, predispoziția deținutului de a repara prejudiciul moral și material, căința activă, rezultatele evaluării psihologice, viziunea deținutului în privința perspectivelor de viitor, etc.”

Avocatul Poporului a venit cu următoarele recomandări în adresa Ministerului Justiției și anume : „1) **Modificarea și completarea Ordinului ministrului Justiției nr. 44/2022 cu privire la aprobarea Regulamentului-cadru de activitate a comisiilor speciale privind aplicarea amnistiei în privința persoanelor condamnate, în special prin includerea unor criterii clare în baza cărora se va identifica comportamentul pozitiv și elementul de risc de recidivă mediu sau redus; 2) Completarea componenței comisiei speciale cu specialiști independenți din domeniul drepturilor omului, persoane cu experiență în domeniul psihologiei, experți pe domeniul execuțional-penal, reprezentanți ai societății civile și reprezentanți ai organelor de stat cu atribuții în domeniul drepturilor omului.**

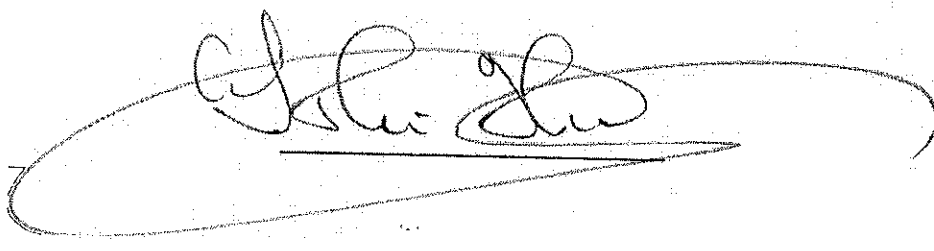
În final doresc să menționez, că textele de lege contestate, creează o incertitudine totală la aplicarea actului de amnistie, dă posibilitate autorităților publice să comită multiple abuzuri și are loc în majoritatea covârșitoare a cazurilor de aplicare a amnistiei în privința persoanelor care execută pedeapsa cu închisoare o interpretare extensiv defavorabilă, anume din motivul textului legal neclar, imprecis și imprevizibil.

În acest sens, sunt foarte relevante datele statistice furnizate de Administrația Națională a Penitenciarelor (anp.gov.md) ce se conțin în raportul privind datele de aplicare a Legii nr.243 la situația din 01.10.2022, și anume din total de 2015 condamnați precăutați la comisiile speciale, doar 873 au fost admiși, iar la majoritatea covârșitoare de 1142 condamnați li s-a refuzat, anume din motivul pretinsului comportament negativ sau riscului de recidivă ridicat, iar din cei 873 de condamnați, doar asupra a 334 instanțele de judecată au aplicat amnistia, adică ar fi doar 15% din condamnați cărora li-a fost aplicat actul de amnistie și redusă pedeapsă, ceea ce denotă o situație inadmisibilă, generată anume de calitatea foarte joasă a Legii nr.243, neclaritatea și imprevizibilitatea acesteia, din care considerente textele contestate urmează a fi declarate neconstituționale.

F. Declarația și semnătura:

Subsemnatul, avocatul Gîlca Ilie, care sunt autorul acestei excepții de neconstituționalitate, declar pe propria onoare, că informațiile prezentate Curții sunt veridice.

Avocat
GÎLCA Ilie

Dosarul nr. 21r-1777/22
1-22067763-02-21r-13102022

ÎNCHEIERE

20 noiembrie 2023

mun. Chișinău

Colegiul Penal al Curții de Apel Chișinău

Având în componența sa:

Președintele ședinței de judecată
Judecătorii

Alexandru Spoială
Denis Băbălău și Silvia Gîrbu

examinând în procedură scrisă, în lipsa părților, cererea privind ridicarea excepției de neconstituționalitate a sintagmei „...care sunt evaluate psihologic ca prezentând risc de recidivă mediu sau redus” din art. 1 alin. (1), fraza „Comisiile speciale se instituie prin ordinul Ministrului Justiției și activează în baza unui regulament-cadru aprobat prin ordinul Ministrului Justiției” din art. 1 alin. (2) și art. 13 cu dispoziția „Ministerul Justiției, în termen de 15 zile de la data intrării în vigoare a prezentei legi, va aproba Regulamentul-cadru de activitate a comisiilor speciale privind aplicarea amnistiei în privința persoanelor condamnate” al Legii nr. 243 din 24 decembrie 2021 privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova, a –

CONSTATAT:

1. În procedura Curții de Apel Chișinău se află în proces de examinare, în ordine de recurs, recursul procurorului în Procuratura r-lui Hîncești, Ghenadie Beregoi și recursul administrației instituției penitenciare nr. 7 Rusca, declarate împotriva încheierii Judecătoriei Hîncești, sediul Central din 28 septembrie 2022, prin care a fost admisă cererea avocatului Angela Platon și a avocatului Ilie Gîlca, s-a aplicat și s-a redus condamnatei Putinica Iona cu o treime termenul de pedeapsă în baza a Legii nr. 243 din 24.12.2021, în vigoare 31.12.2021, privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova, cu eliberarea din penitenciar a condamnatei ca efect al reducerii pedepsei. Asigurarea executării încheierii a fost pusă în sarcina administrației Penitenciarul nr. 7 Rusca.

2. La 03 aprilie 2023, avocatului Ilie Gîlca, în interesele condamnatei Putinica Iona, a înaintat o cerere prin care a solicitat sesizarea Curții Constituționale pentru verificarea constituționalității sintagmei „... care sunt evaluate psihologic ca prezentând risc de recidivă mediu sau redus.” din art. 1 alin. (1), fraza „Comisiile speciale se instituie prin ordinul Ministrului Justiției și activează în baza unui regulament-cadru aprobat prin ordinul Ministrului Justiției” din art. 1 alin. (2) și art. 13 cu dispoziția „Ministerul Justiției, în termen de 15 zile de la data intrării în vigoare a prezentei legi, va aproba Regulamentul-cadru de activitate a comisiilor speciale privind aplicarea amnistiei în privința persoanelor condamnate” al Legii nr. 243 din 24 decembrie 2021 privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea

independenței Republicii Moldova. A suspenda examinarea recursurilor depuse de procuror și Penitenciarul nr. 7 Rusca, până la pronunțarea de către Curtea Constituțională asupra excepției de neconstituționalitate ridicate.

3. Cu referire la procedura de judecare a cauzei, Colegiul penal menționează că, prin Legea nr. 245 din 31.07.2023 pentru modificarea unor acte normative (modificarea Codului de procedură penală și a Codului contravențional) în vigoare din 22.08.2023 au fost operate modificări la art. 437-449 Cod de procedură penală.

4. Potrivit noilor modificări operate la art. 447 alin. (1), (2) Cod de procedură penală, recursul se judecă în termen rezonabil, fără prezența părților la proces. Instanța de recurs fixează data examinării și dispune să se comunice părților la proces despre aceasta, cu acordarea dreptului depunerii referinței.

5. Respectând art. 447 alin. (1), (2) Cod de procedură penală, cât și principiul contradictorialității, instanța de recurs a fixat data examinării recursului și a dispus să se comunice părților la proces despre aceasta, cu acordarea dreptului depunerii referinței, însă până la data ședinței de judecată referințe nu au fost depuse.

6. Pornind de la circumstanțele învederate supra, Colegiul penal conchide de a admite cererea avocatului Ilie Gilca, în interesele condamnatei Putinica Ilona, privind sesizarea Curții Constituționale pentru verificarea constituționalității sintagmei „...care sunt evaluate psihologic ca prezentând risc de recidivă mediu sau redus.” din art. 1 alin. (1), fraza „Comisiile speciale se instituie prin ordinul ministrului justiției și activează în baza unui regulament-cadru aprobat prin ordinul ministrului justiției” din art. 1 alin. (2) și art. 13 cu dispoziția „Ministerul Justiției, în termen de 15 zile de la data intrării în vigoare a prezentei legi, va aproba Regulamentul-cadru de activitate a comisiilor speciale privind aplicarea amnistiei în privința persoanelor condamnate” al Legii nr. 243 din 24 decembrie 2021 privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova și suspendarea examinării recursurilor depuse de procuror și Penitenciarul nr. 7 Rusca, până la pronunțarea de către Curtea Constituțională asupra excepției de neconstituționalitate ridicate.

7. În conformitate cu art. 7 alin. 3 Codul de procedură penală, în cazul existenței incertitudinii cu privire la constituționalitatea legilor, care urmează a fi aplicate în procesul judecării cauzei, instanța de judecată, din oficiu sau la cererea unui participant la proces, sesizează Curtea Constituțională pentru a se pronunța asupra constituționalității acestora.

8. Potrivit prevederilor art. 7 al. (3¹) CPP, la ridicarea excepției de neconstituționalitate și la sesizarea Curții Constituționale, instanța de judecată nu este în drept să se pronunțe asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității normelor contestate cu prevederile Constituției, limitându-se la verificarea întrunirii următoarelor condiții:

- a) obiectul excepției intră în categoria actelor prevăzute la art. 135 alin. (1) lit. a) din Constituție;
- b) excepția este ridicată de către una dintre părți sau de reprezentantul acesteia ori de către instanța de judecată din oficiu;
- c) prevederile contestate urmează a fi aplicate în procesul judecării cauzei;
- d) nu există o hotărâre anterioară a Curții Constituționale având ca obiect prevederile contestate.

9. Iar potrivit art. 7 al. (3²) CPP, ridicarea excepției de neconstituționalitate se dispune prin încheiere care nu se supune nici unei căi de atac și care nu afectează examinarea în continuare a cauzei, însă, până la pronunțarea Curții Constituționale asupra excepției de neconstituționalitate, dezbaterile judiciare se suspendă.

10. Conform art. 135 alin. (1) lit. g) din Constituția Republicii Moldova, Curtea Constituțională rezolvă cazurile excepționale de neconstituționalitate a actelor juridice, sesizate de Curtea Supremă de Justiție.

11. Prin Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 2 din 09.02.2016 pentru interpretarea art. 135 alin. (1), lit. a) și g) din Constituția Republicii Moldova (excepția de neconstituționalitate), s-a examinat sesizarea depusă la Curtea Constituțională la 09.12.2015, în temeiul art. 135 alin. (1), lit. b) din Constituție, art. 25 lit. d) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și art. 38 alin. (1), lit. d) Codul jurisdicției constituționale, de către Curtea Supremă de Justiție, pentru interpretarea art. 135 alin. (1) lit. g) din Constituția Republicii Moldova, hotărându-se: în cazul existenței incertitudinii privind constituționalitatea legilor, hotărârilor Parlamentului, decretelor Președintelui Republicii Moldova, hotărârilor și ordonanțelor Guvernului, ce urmează a fi aplicate la soluționarea unei cauze aflate pe rolul său, instanța de judecată este obligată să sesizeze Curtea Constituțională; excepția de neconstituționalitate poate fi ridicată în fața instanței de judecată de către oricare dintre părți sau reprezentantul acesteia, precum și de către instanța de judecată din oficiu; sesizarea privind controlul constituționalității unor norme ce urmează a fi aplicate la soluționarea unei cauze se prezintă direct Curții Constituționale de către judecătorii/completele de judecată din cadrul Curții Supreme de Justiție, curților de apel și judecătoriilor, pe rolul cărora se află cauza; judecătorul ordinar nu se pronunță asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității cu Constituția a normelor contestate, limitându-se exclusiv la verificarea întrunirii următoarelor condiții: 1) obiectul excepției intră în categoria actelor cuprinse la art. 135 alin. (1) lit. a) din Constituție; 2) excepția este ridicată de către una din părți sau reprezentantul acesteia, sau indică că este ridicată de către instanța de judecată din oficiu; 3) prevederile contestate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei; 4) nu există o hotărâre anterioară a Curții având ca obiect prevederile contestate. Până la adoptarea de către Parlament a reglementărilor în executarea prezentei hotărâri, sesizarea privind excepția de neconstituționalitate se prezintă Curții Constituționale de către judecătorii/completele de judecată din cadrul Curții Supreme de Justiție, curților de apel și judecătoriilor, pe rolul cărora se află cauza, în temeiul aplicării directe a articolului 135 alineatul 1 lit. a) și g) din Constituție și astfel cum au fost explicate în prezenta hotărâre, în conformitate cu considerentele menționate în cuprinsul acesteia și al Regulamentului privind procedura de examinare a sesizărilor depuse la Curtea Constituțională.

12. Conform art. 135 alin. (1) lit. a) Constituția Republicii Moldova, Curtea Constituțională exercită, la sesizare, controlul constituționalității legilor și hotărârilor Parlamentului, a decretelor Președintelui Republicii Moldova, a hotărârilor și ordonanțelor Guvernului, precum și a tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte.

13. Astfel, verificând argumentele expuse în cererea înaintată de către partea apărării la 03 aprilie 2023, a condițiilor invocate în Hotărârea Curții Constituționale a

Republicii Moldova nr. 2 din 09.02.2016 și stabilind întrunirea condițiilor menționate, Colegiul penal a ajuns la concluzia de a admite cererea avocatului Ilie Gîlca, în interesele condamnatei Putinica Ilona, privind sesizarea Curții Constituționale cu privire la ridicarea excepției de neconstituționalitate pentru a exercita controlul constituționalității sintagmei „... care sunt evaluate psihologic ca prezentând risc de recidivă mediu sau redus.” din art. 1 alin. (1), fraza „Comisiile speciale se instituie prin ordinul ministrului justiției și activează în baza unui regulament-cadru aprobat prin ordinul ministrului justiției” din art. 1 alin. (2) și art.13 cu dispoziția „Ministerul Justiției, în termen de 15 zile de la data intrării în vigoare a prezentei legi, va aproba Regulamentul-cadru de activitate a comisiilor speciale privind aplicarea amnistiei în privința persoanelor condamnate” al Legii nr.243 din 24 decembrie 2021 privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova.

14. În conformitate cu prevederile art. art. 7, 342 Cod de procedură penală, art.135 alin. (1) lit. a) și g) din Constituția Republicii Moldova, Colegiul penal al Curții de Apel Chișinău,

DISPUNE:

Se admite cererea avocatului Ilie Gîlca, în interesele condamnatei Putinica Ilona, privind sesizarea Curții Constituționale pentru verificarea constituționalității sintagmei „... care sunt evaluate psihologic ca prezentând risc de recidivă mediu sau redus.” din art. 1 alin. (1), fraza „Comisiile speciale se instituie prin ordinul ministrului justiției și activează în baza unui regulament-cadru aprobat prin ordinul ministrului justiției” din art. 1 alin. (2) și art.13 cu dispoziția „Ministerul Justiției, în termen de 15 zile de la data intrării în vigoare a prezentei legi, va aproba Regulamentul-cadru de activitate a comisiilor speciale privind aplicarea amnistiei în privința persoanelor condamnate” al Legii nr.243 din 24 decembrie 2021 privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova.

Se sesizează Curtea Constituțională cu privire la realizarea controlului constituționalității asupra celor invocate.

Examinarea recursului depus de către procurorul în Procuratura r-lui Hîncești, Ghenadie Beregoi și recursul administrației instituției penitenciare nr. 7 Rusca, declarate împotriva încheierii Judecătoriei Hîncești, sediul Central din 28 septembrie 2022, până la pronunțarea de către Curtea Constituțională asupra excepției de neconstituționalitate ridicate, se suspendă.

Încheierea este definitivă.

Președintele ședinței,
judecătorul

judecătorii

Alexandru Spoială

Denis Băbălău

Silvia Gîrbu

*Copia corespunde originalului
Judecător S. Gîrbu*